

Rabbijnen gezocht (m/v)

De progressief-Joodse gemeente Beit Ha'Chidush heeft een nieuwe rabbijn gevonden in Tamarah Benima. Intussen kampt het instituut dat liberale rabbijnen moet opleiden met een gebrek aan studenten. Dat roept vragen op over de toekomst van het liberaal-Joods religieus leiderschap in Nederland.

JORAM BOLLE

Vanaf januari waren ze naarstig op zoek naar een nieuwe rabbijn bij Beit Ha'Chidush. Hannah Nathans kondigde aan per juni op te houden bij de Amsterdamse modern-progressieve Joodse gemeente, om zich te gaan richten op haar eigen centrum voor Joodse spiritualiteit. En dus was er een nieuw religieus leider nodig. Die is gevonden na een sollicitatieprocedure. „Het viel me mee hoe veel mensen op onze vacature reageerden,” zegt voorzitter Daniël Cil Brecher van Beit Ha'Chidush. „Want wij hebben geen makkelijke positie binnen het spectrum van Joodse gemeentes. Wij zijn wat spiritueler dan gemeenschappen van de LJG. Maar we hebben iemand uitgezocht die onze halachische visie deelt.” Tamarah Benima (65) is nu rabbijn van de Progressief Joodse Gemeente Noord-Nederland, waarvan de sjoel in het Drentse Zuidlaren staat en van de Liberaal Joodse Gemeente Heerenveen. Dat blijft ze ernaast doen. Benima: „Ik vind het prettig om als rabbijn te werken en ik denk dat dit goed te combineren is met mijn werk bij de andere gemeentes.”

Niet alleen qua tijd ziet Benima weinig bezwaren in een aanstelling bij zowel de LJG-gemeentes als bij Beit Ha'Chidush, ook inhoudelijk ziet ze geen problemen. „Ik zie niet zo heel veel verschil tussen de twee,” zegt Tamarah Benima. „LJG-gemeentes hebben onderling ook verschillende gewoontes. Beit Ha'Chidush put misschien wat meer uit mystieke bronnen zoals de kabbala.” Ook voorzitter Brecher vindt haar LJG-werk geen issue: „We kijken wat anders aan tegen een aantal zaken dan de LJG, zoals wie er lid kan worden – bijvoorbeeld partners van mensen die gemengd gehuwd zijn. Maar op halachisch gebied denken we grotendeels hetzelfde.”

Wel een groot verschil is dat de LJG mensen met alleen een Joodse vader niet volledig erkend, terwijl Beit Ha'Chidush dat wel doet. Maar dat is in de keuze van en voor de nieuwe rabbijn niet onoverkomelijk geweest. Het belangrijkste argument voor de aanstelling van Benima vindt Brecher haar ervaring: „Ze heeft als rabbijn al vaak te maken gehad met kleine gemeentes, waar veel direct contact is

met leden. Verder hebben wij leden met een hele diverse achtergrond. We hebben een rabbijn nodig die daarvoor openstaat en dat is met Tamarah Benima het geval.”

Animo

Nu ging het vinden van een nieuwe rabbijn bij Beit Ha'Chidush nog soepel. De inhoud van het onlangs uitgekomen jaarverslag van het Levisson Instituut, dat liberale rabbijnen op moet leiden, roept echter de vraag op hoelang dat nog het geval blijft. Vanaf de oprichting in 2002 hebben in totaal zeven mensen de rabbijntitel verkregen van het instituut, waaronder Benima in 2008. In 2014 heeft één persoon die zogeheten *semicha* gekregen, Clary Rooda, die nu tijdelijk voor de LJG Amsterdam werkt. „In 2013 is er iemand met de opleiding begonnen,” zegt Menno ten Brink (57), decaan van het Levisson Instituut en tevens rabbijn van de LJG Amsterdam. „Die heeft met vlag en wimpel het eerste jaar afgerond, maar is er vervolgens helaas om persoonlijke redenen mee gestopt.” En daarmee komt het totaal aantal studenten dat op dit moment de liberale rabbijnenopleiding volgt op precies nul.

Dat heeft verschillende oorzaken. Zoals in het jaarverslag te lezen valt, hebben meerdere personen zich voor de opleiding aangemeld, maar daarvan werd er maar één geschikt bevonden. „We zijn erg kritisch op wie we

‘Veel van onze rabbijnen lopen al tegen de zestig, dus daar is over een aantal jaar vervanging voor nodig’

Menno ten Brink, decaan van het Levisson Instituut

toelaten,” zegt Menno ten Brink. „Er wordt van kandidaten verwacht dat ze een academisch denkniveau hebben, dat ze kennis hebben van het Hebreeuws en een bepaalde levenservaring. En ook dat ze psychologische en onderwijskundige vaardigheden hebben. Een rabbijn is ook een leraar.” Maar daarnaast is het animo om rabbijn te worden onder liberale Joden niet groot, schetst Ten Brink, bijvoorbeeld omdat er niet altijd uitzicht op een baan is: „Rabbijn zijn in liberaal-Joods Nederland is over het algemeen geen fulltime functie. Daar zijn de gemeentes niet groot genoeg voor. Alleen de gemeente in Amsterdam, waar ik rabbijn ben, heeft een fulltime functie.” Sterker nog, daar is zelfs een tweede rabbijn nodig. Tot vorig jaar had de LJG Amsterdam die ook, alleen vertrok die omdat men het niet eens kon worden over een nieuw contract. Menno ten Brink: „We zijn nog op zoek naar een vervanger, maar dat is niet makkelijk.”

Als de situatie blijft zoals die nu is, wordt dat steeds moeilijker. Terwijl de behoefte aan nieuwe rabbijnen de komende jaren groter wordt, vertelt Ten Brink: „Veel van onze rabbijnen lopen al tegen de zestig, dus daar is over een aantal jaar vervanging voor nodig. Het is niet dat we tientallen studenten nodig hebben, ook in Londen aan het Leo Baeck College, waar ik voor rabbijn gestudeerd heb, hebben ze dat niet. Maar iets van vier of vijf, zoals in onze eerste lichting zou wel prettig zijn.”

Carrièremogelijkheden

In orthodox-Joods Nederland is de situatie anders. Het Nederlands Israëlitisch Seminarium (NIS) heeft niet te kampen met een gebrek aan belangstelling voor de opleiding tot rabbijn, vertelt dayan Raphaël Evers. Hij is rector van het seminarium. „Dit jaar zijn er bij ons drie rabbijnen afgestudeerd. En volgend jaar volgen er waarschijnlijk nog één of twee.” Het heeft er volgens Evers alles mee te maken dat er voor orthodoxe rabbijnen meer carrièremogelijkheden bestaan: „Rabbijnen kunnen bij ons in allerlei functies terecht. Als rabbijn bij een synagoge, bij het toezicht op het kasjroet, als geestelijk verzorger, als docent. Er zijn veel mogelijkheden.”

Historicus Bart Wallet denkt ook dat dat het verschil tussen de aanwas van liberale en orthodoxe rabbijnen verklaart: „Orthodoxe rabbijnen hebben meer gemeentes waar ze terecht kunnen en ze kunnen in het buitenland aan de slag. Voor een liberaal is het dus risicovoller om in een rabbijnencarrière te investeren. Het is daar ook veel vaker een tweede carrière. Ze worden het pas op latere leeftijd, terwijl orthodoxen er al jong voor kiezen.”

Niet alleen zijn er bij de orthodoxen genoeg studenten, volgens dayan Evers, het probleem van een vergrijzend rabbijnenbestand is ook minder aan de orde dan bij de liberalen:

organisatie voor progressieve rabbijnen in de Verenigde Staten. „Het is heel belangrijk dat onze semicha erkend is,” zegt Menno ten Brink. „Het betekent dat onze afgestudeerden eventueel ook in de VS zouden kunnen werken. En nu wordt ook erkend dat de opleiding van het Levisson Instituut van hetzelfde niveau is als het Leo Baeck College, het Geiger College in Berlijn en rabbijnenopleidingen in Israël en de VS. Dat is van grote betekenis.” Dat vindt ook Bart Wallet, hoewel hij niet denkt dat de mogelijkheid om in de VS te kunnen werken veel studenten aan zal trekken: „Daarvoor moet je ook maar net het juiste netwerk hebben.” ■

„Er zijn wel enkele oudere rabbijnen, maar zowel binnen als buiten Amsterdam zijn de meeste rabbijnen nog redelijk jong.”

Tegelijkertijd zijn ook positieve ontwikkelingen zichtbaar bij de liberale rabbijnenopleiding van het Levisson Instituut. In 2014 werd de opleiding van het instituut officieel erkend door de Central Conference of American Rabbis, de grootste overkoepelende

Clary Rooda ontvangt in 2014 de rabbijntitel. Daarmee is ze voorlopig de laatste nieuwe liberale rabbijn, want het instituut dat ze op moet leiden heeft nu geen studenten.

FOTO: MICHAEL PALLAK